

Hana

Berlynas, 1939

*B*uvau beveik dvylikos metų, kai nutariau nužudyti tėvus.

Apsisprendžiau tvirtai. Atsigulsiu vakare ir palauksiu, kol jie užmigs. Tėtis uždarys didelius sunkius dvigubus langus ir užtrauks storas žalias, su bronziniu atspalviu portjeras. Pakartos tą patį, ką sakydavo kasdien po vakarienės, šiuo metu virtusios tiktai garuojančio beskonio viralo dubenėliu:

– Nebėra ko daryti. Viskas baigta. Turime išvykti.

Tada mama pratrūkdavo šaukti ir drebančiu balsu jam priekaištauti. Ir vėl vaikščiodavo po visą butą – savo tvirtovę žūvančio miesto širdyje, vienintelę erdvę, jai prieinamą pastaruosius keturis mėnesius, – kol išsimušdavo iš jėgų. Tada apkabindavo tėtį, ir tylus kūkčiojimas pagaliau liaudavosi.

Aš išlauksiu porą valandų. Jie nesipriešins. Žinojau, jog tėtis jau pasidavė ir nori išeiti. Su mama bus sunkiau, bet ji tiek prisigerdavo migdomųjų, kad kietai miegos paskendusi jazminų ir snapučių aromate. Nors ji po truputį didino dozę, naktį vis tiek pabUSDdavo verkdamą. Puldavau žiūrėti, kas atsitiko, bet pro praviras duris matydavau tik mamą, nepaguodžiamą tėčio glėbyje, lyg mažą mergytę, kuriai prisisapnavo košmaras. Tačiau jai košmaras buvo dienos metas.

Daugiau niekas negirdėdavo mano verksmo, niekam jis nerūpėjo. Tėtis man kartojo, jog aš esu stipri. Ištvėrčiau viską. Bet ne mama. Skausmas ją graužte graužė. Namuose, kur nebebuvo įleidžiama dienos šviesa, vaikas buvo ji. Keturis mėnesius ji raudėjo kas naktį, nuo tada, kai miestą užklojo išdaužytų vitrinų stiklai ir užliejo parako, metalo ir dūmų smarvė. Tada jie ir ėmė planuoti pabėgimą. Juodu nutarė palikti namus, kuriuose gimiau, uždraudė man vaikščioti į mokyklą, kur jau buvau nekenčiama. Paskui tėtis dovanojo man antrą fotoaparata.

– Kad, kaip Ariadnė, paliktum pėdsaką, vedantį iš labirinto, – sušnibždėjo jis.

Ir man toptelėjo beprotiška mintis, kad geriausia būtų jų abiejų atsikratyti.

Galvojau tėčiui į valgį priberti aspirino arba nugvelbti mamos migdomuosius – be jų ji neištvėrų nė savaitės. Vienintelė kliūtis liko mano abejonės. Kiek aspirino jis turėtų praryti, kad gautų tokią skrandžio opą, nuo kurios viduje mirtinai nukraujuotų? Kiek iš tikrųjų laiko mama išgyventų be miego? Apie jokus kruvinus veiksmus negalėjo būti nė kalbos,

nes bijojau kraujo vaizdo. Taigi jiems būtų geriausia mirti uždus. Reikėtų uždusinti juos didžiule pūkine pagalve. Mama neslėpė, kad jos svajonė – numirti nejučia, miegant.

– Nepakenčiu atsisveikinimų, – sakydavo žiūrėdama į mane arba, jeigu aš nesiklausydavau, iš visų likusių jėgų suspausdavo man ranką.

Vieną naktį pabudau verkdam, manydam, jog jau įvykdžiau savo nusikaltimą. Įsivaizdavau negyvus tėvų kūnus, bet nepajėgiau daugiau išspausti nė ašarėlės. Pasijutau laisva. Dar niekas neprivers manęs persikelti į prastą rajoną, palikti savo knygas, nuotraukas, fotoaparatus, gyventi dreband, kad mane gali nunuodyti nuosavi tėvas ir motina.

Aš sudrebėjau. Ir pašaukiau:

– Tėti!

Tačiau niekas neatbėgo gelbėti.

– Mama!

Kelio atgal nebebuvo. Kuo aš pavirtau? Kaip galėjau šitaip nusiristi? Ir kur dėčiau jų lavonus? Per kiek laiko jie suirtų?

Visi palaikytų savižudybe. Niekas nepradėtų tyrimo. Tėvai kentėjo jau keturis mėnesius. Visi gailėtų manęs kaip našlaitės, aš laikyčiau save žudike. Mano nusikaltimo pavadinimas buvo žodyne. Susiradau. Koks baisus žodis. Nukrečia šiurpas perskaičius. *Patricidas, tėvažudystė*. Bandžiau pakartoti, bet neįstengiau. Aš žudikė.

Kaip lengva įvardyti savo nusikaltimą, savo kaltę, savo kančią. O kaip tėvai, kurie planavo atsikratyti manęs? Kaip vadinasi žmogus, nužudęs savo vaikus? Gal šis nusikaltimas toks baisus, jog žodyne net nėra tokio žodžio? Vadinasi, jie gali išsisukti. O aš turėčiau nešti mirties ir šito bjauraus

žodžio našta. Žmogus gali nužudyti tėvus, brolius ir seseris. Bet ne savo vaikus.

Aš slankiojau po kambarius, kasdien, regis, vis mažesnius ir tamsesnius, po namą, kuris netrukus mums jau nepriklausys. Žiūrėjau į nepasiekiamas lubas, vaikščiojau koridoriais, kurių sienos buvo nukabintos pamažu nykstančios šeimos portretais. Šviesa nuo lempos sniego baltumo gaubtu tėčio bibliotekoje krito į koridorių, kur stovėjau suglumusi, nepajėgdama judėti. Žiūrėjau, kaip išblyškusios mano rankos nusidažo auksu.

Atsimerkusi pamačiau tebesanti savo miegamajame, apsupta knygų ir lėlių, kuriomis niekada nežaidžiau ir jau nežaisiu. Vėl užsimerkiau ir pajutau, jog visai netrukus mes išplauksime nežinia kur didžiuliu jūrų laineriu iš uosto šalyje, kur visada buvome svetimi.

Galų gale tėvų taip ir nenužudžiau. Neprireikė. Tėtis su mama buvo kaltieji. Jie privertė mane šokti į bedugnę kartu su jais.

Kvapas bute pasidarė nepakenčiamas. Nesupratau, kaip mama gali gyventi tarp šitų sienų, apmuštų samaniniu šilku, sugeriančiu visą dienos šviesą, tuo metų laiku ir taip menką. Kvapas buvo kaip kalėjimo.

Mums liko nedaug laiko čia gyventi; aš žinojau tai, jaučiau. Vasarą mūsų jau nebus Berlyne. Norėdama išsaugoti savo pasaulėlį, mama prikaišiojo į spintas naftalino rutuliukų, ir butas prisipildė aitrios smarvės. Neįsivaizdavau, ką ji nori išsaugoti, juk mes vis tiek visko neteksime.

– Tu smirdi kaip senės Didžiojoje Hamburgo gatvėje, – erzino mane Leo. Leo buvo vienintelis mano draugas, vienintelis žmogus, kuris drįso žiūrėti man į veidą nenorėdamas manęs apspjauti.

Pavasaris Berlyne buvo šaltas ir lietingas, tačiau tėtis dažnai išeidavo be lietpalčio. Susiruošęs iš namų lifto nelaukdavo, nulipdavo girgždančiais laiptais. Bet man laiptuoti laiptais buvo uždrausta. Tėtis eidavo pėsčias ne tam, kad būtų greičiau, o nenorėdamas kabinoje susidurti su kuo nors iš gyventojų. Penkios šeimos, gyvenančios žemesniuose aukštuose, laukė, kol mes išsinešdinsime. Buvę mūsų draugai dabar elgėsi kaip svetimi. Tie, kurie kadaise jautė dėkingumą tėčiui, ir tos, kurios stengėsi prisigerinti mamai ir jos draugėms – girdavo jos gerą skonį ir klausdavo patarimo, kaip ryškios spalvos rankinuką priderinti prie madingų batelių, – dabar mus niekino ir bet kurią akimirką galėjo įskūsti.

Mama per dienas niekur nėjo iš namų. Kas rytą atsikėlusį įsisėgdavo auskarus su rubiniais ir sušukuodavo aukštyn nuostabius vešlius plaukus, kurių draugės pavydėdavo, vos ji įžengdavo į viešbučio „Adlono“ kavinę. Tėtis ją vadino Deive, nes buvo apžavėta kinematografo, vienintelio savo ryšio su aplinkiniu pasauliu. Ji niekada nepraleisdavo jokio filmo, kuriame vaidino tikroji ekrano deivė, Dieviškoji Greta Garbo, premjeros kino teatre „Palast“.

– Ji vokiškesnė už visas vokietes, – kartodavo kam nors užsiminus apie Dieviškąją Garbo, kuri, beje, buvo švedė.

Tačiau tais laikais filmai buvo nebylūs ir nieko nedomino, kur žvaigždė gimusi.

Ją atradome mes, vokiečiai. Visada žinojome, kad bus garbinama. Įvertinome ją pirma visų, štai kodėl ją pastebėjo

Holivudas. Ir savo pirmajame garsiniame filme ji pasakė puikia vokiečių kalba: *Whisky – aber nicht zu knapp!*^{*}

Kartais po filmo mama grįždavo apsiašarojusi.

– Kine dievinu liūdną pabaigą, – sakydavo. – Komedijos ne man.

Ji nuleisdavo tėčiui į glėbį, vieną ranką pridėdama prie kaktos, kita prilaikydama vilnijantį šilkinės suknelės šleifą, ir atmetusi galvą prabildavo prancūziškai.

– *Armand, Armand...* – kartodavo alsiai, su stipriu akcentu, kaip ir pati Dieviškoji.

Ir tėtis ją vadindavo „mano Kamilė“^{**}.

– *Espère, mon ami, et sois bien certain d'une chose, c'est que, quoi qu'il arrive, ta Marguerite te restera*^{***}, – sakydavo isteriškai juokdamasi. – Vokiškai Diuma skamba baisiai, tiesa?

Bet mama niekur nebeidavo.

„Per daug išdaužytų langų“, – teisindavosi nuo pat baisių jų lapkričio pogromų, kai tėtis neteko darbo. Buvo suimtas universitete, savo kabinete, nuvežtas į nuovadą Grolmano gatvėje ir uždarytas areštinėje už prasižengimą, kurio mes taip ir nesupratome. Belangėje kameroje jis kalėjo kartu su Leo tėvu ponu Martinu. Kai buvo paleisti, juodu kasdien susitikdavo – ir tai nervino mamą dar labiau, lyg jie būtų planavę pabėgimą, kuriam ji dar nebuvo pasirengusi. Baimė neleido jai kelti kojos iš savo tvirtovės. Ji gyveno kankinama nerimo. Seniau eidavo į elegantišką saloną „Kaiserhofo“ vieš-

* Viskio – tik ne per daug atskiesto! (*Vok.*) (Čia ir toliau vertėjos pastabos.)

** „Kamilė“ – filmas su G. Garbo pagal „Damą su kamelijomis“.

*** Tikėkis, mano drauge, ir neabėjok: kad ir kas atsitiktų, tavo Margarita liks su tavimi. (*Pranc.*)

butyje už kelių kvartalų, tačiau dabar ten būdavo pilna mūsų nekenčiančių žmonių, laikančių mus nešvariais, – juos Leo vadino ograis.

Praeityje ji didžiavosi Berlynu. Nuvykusi į Paryžių išlaidauti visada apsistodavo „Ritze“, o jeigu lydėdavo tėtį į paskaitą ar koncertą Vienoje, – „Imperiale“.

– Bet mes turime „Adloną“, *grand hotel* Unter den Linden gatvėje. Ten gyveno Dieviškoji ir įamžino ją ekrane.

Tomis dienomis mama vis žiūrėdavo pro langą bandydamas atspėti priežastį to, kas vyksta. Kur dingo laimingi jos metai? Koks jai skirtas nuosprendis ir už ką? Jautė, kad kenčia už kitų klaidas: tėvų, senelių – visų protėvių per šimtus metų.

– Aš vokiečių, Hana. Esu Štraus. Alma Štraus. Ar šito negana, Hana? – sakydavo ji man vokiškai, paskui ispaniškai, angliškai ir galiausiai prancūziškai. Tarsi jos kas būtų klausęsis, tarsi būtų norėjusi aiškiai išreikšti savo mintį kiekviena iš keturių kalbų, kuriomis ji laisvai šnekėjo.

Tądien sutariau susitikti su Leo ir eiti fotografuoti. Kasdien popiet mes susitikdavome ponios Falkenhorst kavinėje prie Hakešerio turgaus aikštės. Savininkė pasitikdavo mus su šypsena ir vadindavo chuliganėliais. Mums tai patiko. Jei katras vėluodavo, pirmas atėjęs užsakydavo karšto šokolado. Kartais susitikdavome kavinėje prie Aleksandro aikštės stoties išėjimo, kur lentynos būdavo prikrautos saldinių sidabriniais popierėliais. Jeigu Leo manęs prisireikdavo skubiai, jis manęs laukdavo prie laikraščių kiosko šalia mano namų, tada mums nereikėdavo susitikti su kaimynais, kurie, nors buvo mūsų nuomininkai, visada mūsų vengė.

Stengdamasi klausyti suaugusiųjų, aš praėjau pro laiptus, ištiestus kuo toliau, tuo labiau apdulkėjusiu taku, ir įžengiau į liftą. Jis sustojo trečiame aukšte.

– Laba diena, ponio Hofmeister, – tariu šypsodamasi jos dukteriai Grėtelei, su kuria seniau žaisdavau. Grėtelė buvo nusiminusi, nes neseniai neteko savo gražuolio balto šuniuko. Aš jos gailėjau.

Mudvi buvome to paties amžiaus, bet aš daug aukštesnė. Grėtelė žiūrėjo į grindis, o ponio Hofmeister išdrįso jai pasakyti:

– Lipam laiptais. Ir kada jie pagaliau išsikels? Stato mus visus į tokią keblią padėtį...

Tarsi būčiau negalėjusi girdėti, tarsi būčiau buvusi savęs pačios šešėlis, stypsantis lifte. Tarsi manęs nebūtų buvę išvis. Štai ko ji norėjo: kad manęs išvis nebūtų.

Mūsų name gyveno Ditmarsai, Hartmanai, Braueriai ir Šulcai. Mes nuomojome jiems butus. Namas priklausė mamos šeimai dar prieš jai gimstant. Jie visi turėjo išsikelti. Jie nebuvo vietiniai. Mes buvome. Tikresni vokiečiai už juos.

Lifto durys užsivėrė, kabina ėmė leisti, aš tebežiūrėjau į Grėtelės kojas.

– Purviniai, – išgirdau.

Man nepasigirdo? Ką mes padarėme, kad aš turiu šitai kęsti? Kuo nusikaltome? Aš nebuvo purvina. Nenorėjau, kad žmonėms atrodyčiau purvina. Išlipusi iš lifto palindau po laiptais, kad nereikėtų dar kartą su jomis susidurti. Mačiau, kaip jos išeina į gatvę. Grėtelė taip ir nepakėlė galvos. Ji grįžtelėjo atgal ieškodama manęs žvilgsniu, gal norėdama atsiprašyti, bet motina ją pastūmė eiti.

– Ko ten dairaisi? – užriko.

Aš triukšmingai vėl užbėgau laiptais apsipylusi ašaromis. Taip, verkdamą iš pykčio ir bejėgiškumo, nes negalėjau pasakyti poniai Hofmeister, kad ji nešvaresnė už mane. Jeigu mes jai nepatinkame, pati gali išsikelti, šitas namas mūsų. Norėjosi daužyti sienas, trenkti į grindis tėvo dovanotą fotoaparata. Kai įėjau, mama niekaip nesuprato, ko aš tokia įtūžusi.

– Hana, Hana! – šaukė ji, bet aš nekreipiau dėmesio.

Užsidariau šaltame vonios kambaryje ir paleidau dušą. Aš tebeverčiau, tikriau – norėjau liautis, bet neįstengiau. Su visais drabužiais ir apsiavusi įlipau į baltutėlę vonią. Mama vis mane šaukė, bet paskui nutilo. Girdėjau tiktai, kaip kliokia ant manęs karštas vanduo. Bėgo į akis, kol jas pradėjo peršėti, į ausis, nosį, burną.

Pamažu nusirengiau drabužius, nusiaviau batus, sunkius nuo vandens ir mano nešvarumo. Išsipraususi su muilu, išsityniau mamos druskomis, graužiančiomis odą, ir nusišluosčiau baltu rankšluosčiu, kad neliktų nė lašo purvo. Oda raudonavo, atrodė, ims luptis. Paleidau dar karštesnį vandenį, kokį galėjau tverti. Išlipusi iš po dušo susmukau ant šaltų juodų ir baltų plytelių.

Laimė, pristigau ašarų. Rankšluosčiu tryniau nekenčiamą odą, kuri, duos Dievas, nuo tokio nušutino tikrai nueis. Priešais aprasojusį veidrodį apžiūrėjau kiekvieną kūno milimetrą: veidą, rankas, kojas, ausis, viską – tikrinau, ar nelikę purvo pėdsakų. Įdomu, kas dabar nešvarėlė.

Susiritusi kertėje drebėjau jausdamasi mėsos gabalu su kaulais. Daugiau nebuvo kur slėptis. Galų gale supratau, kad galiu kažį kiek praustis, plikyti odą, nusikirpti plaukus, išsilypti akis, užsikimšti ausis, kažį kiek puošti ar kitaip kalbėti, ar pasikeisti vardą, vis tiek būsiu laikoma nešvaria.

Gal būtų buvę neblogai pasibelsti į garbiosios ponios Hofmeister duris ir paprašyti, kad įsitikintų, jog neturiu nė menkiausios dėmelės, jog nėra reikalo neprileisti prie manęs Grėtelės, jog aš negadinu jos vaiko, šviesiaplaukio, tobulo ir švarutėlio kaip ir aš.

Savo kambaryje apsirengiau baltai ir rausvai, šviesiausiomis spalvomis, kokias radau spintoje. Tada nuėjau pas mamą, apkabinau žinodama, jog ji mane supranta, nors ir pasirinko sėdėti namie ir su niekuo nebendrauti. Ji susikūrė tvirtovę savo kambaryje, apsaugotame storų buto kolonų, name iš didžiulių akmenų luitų ir dvigubų langų.

Bet man reikėjo paskubėti. Leo turbūt jau stotyje, bėgioja visur stengdamasis nesimaišyti po kojų žmonėms, skubantiems į traukinius.

Bent žinojau, jog jam tikrai esu švari.

Ana

Niujorkas, 2014

*T*ą dieną, kai tėtis dingo, mama jau laukėsi. Nešiojo mane trečią mėnesį. Turėjo galimybę atsikratyti kūdikio, bet šito nepadarė. Neprarado vilties sulaukti tėčio net ir gavusi jo mirties liudijimą.

– Įrodykite man, nors mažiausiu DNR pėdsaku, tada šnekėsime, – kartojo ji.

Gal todėl, kad tėtis jai iš dalies tebebuvo nepažįstamas – paslaptingas vienišius, šykštus žodžių, – ji manė, jog jis bet kada gali pasirodyti.

Tėtis išėjo nežinodamas, kad gimsiu aš.

– Jeigu būtų žinojęs, kad jam gims duktė, tebebūtų su mumis, – tvirtina mama kiekvieną rugsėjį, kiek prisimenu.

Tą dieną, kai tėtis dingo, mama ketino paruošti vakarienę dviem mūsų erdviame valgomajame, prie lango, iš kur galima matyti medžius Morningsaido parke, apšviestame bronzinių žibintų. Ketino pranešti jam naujieną. Tą vakarą ji vis tiek padengė stalą, nes atmetė galimybę, jog jo nebėra. Tačiau taip ir neatkimšo raudonojo vyno butelio. Lėkštės liko gulėti ant baltos staltiesės, dienų dienas jų nenuėmė. Maistas nukeliavo į šiukšlyną. Tą vakarą ji nuėjo gulti nevalgiusi, neverkusi ir nesumerkė akių.

Pasakoją tai nuleidusi akis. Dėl jos lėkštės ir butelis galėjo taip ir likti ant stalo – kaip ir, galimas daiktas, gendantis, sudžiūvęs maistas.

– Jis grįš, – kartojo ji.

Jie kalbėdavo apie vaikus. Žvelgė į juos kaip į tolimą galimybę, ilgalaikį projektą, neišsižadėtą svajonę. Tačiau tikrai abu žinojo, kad, jeigu kada susilauks vaikų, berniukas bus vardu Maksas, o mergaitė Ana. Tėtis iš jos reikalavo tik šito dalyko.

– Tai mano skola šeimai, – sakydavo jai.

Juodu išgyveno penkerius metus, bet ji taip ir neišgavo iš jo nieko apie gyvenimą Kuboje arba jo šeimą.

– Jie visi mirę, – tik tiek tardavo jis.

Net po daugelio metų šitai nedavė mamai ramybės.

– Tavo tėvas mįslė. Tačiau mylimiausia mįslė per visą gyvenimą.

Bandymas ją atspėti buvo būdas atsikratyti naštos. Rasti atsakymą reiškė nubausti save.

Aš turėjau jo mažytį skaitmeninį sidabro fotoaparata. Iš pradžių valandų valandas žiūrindavau vaizdus, likusius jo atmintyje. Mamos nė vienos fotografijos. Ir kam ją fotografuo-

ti, jeigu visada šalia? Visos nuotraukos darytos iš siauro svetainės balkono. Tekanti saulė. Lietingos dienos, giedros dienos, tamsios ar miglotos, oranžinės dienos, melsvai violetinės. Baltos dienos, kai viską kloja sniegas. Visada saulėtos. Aušra, horizonto liniją slepia pastatų durstinys tyliame Harleme, kaminais spjauo baltus dūmus, tarp dviejų salų teka Rytų upė. Ir vėl saulė, saulė – auksinė, didžiulė, kartais atrodanti karšta, kartais šalta, matoma pro dvivėres stiklines duris.

Mama sakė man, kad gyvenimas – tai dėlionė, galvosūkis. Pabudusi ji mėgina surankioti reikiamas detales, stengiasi iš visų tų skirtingų kąsnelių sudėti tolimus savo peizažus. Aš gyvenu, kad juos išardyčiau ir išsiaiškinčiau, iš kur esu kilusi. Iš nuotraukų, kurias namuose išspausdinau iš tėčio fotoaparate rastų kadru, dėlioju savo dėliones. Nuo tos dienos, kai sužinojau, kas iš tikrųjų atsitiko tėčiui, ir mama suprato, jog aš galiu savimi pasirūpinti, ji užsidarė miegamajame, o aš tapau jos globėja. Miegamąjį ji pavertė savo slėptuve, langą, išeinantį į vidinį kiemą, visada laikė uždarytą. Sapnuose matydavau ją kietai užmigusią nuo išgertų prieš naktį tablečių, paskendusią pilkame patale ir paglavėse. Ji sakė, kad tabletės mažina skausmą ir ją išjungia. Kai kada aš melsdavausi – taip tyliai, jog pati negirdėdavau ir maldos neprisimindavau, – kad ji taip ir nepabustų, o jos skausmas pasitrauktų amžinai. Negalėjau tverti matydama, kaip ji kenčia.

Kasdien prieš važiuodama į mokyklą aš nunešu jai puodelį juodos kavos be cukraus. Vakare ji sėdi per vakarienę su manimi kaip šmėkla, o aš kuriu pasakas apie mokyklą. Ji klausosi kilnodama šaukštą prie burnos ir šypsosi norėdama paro-

dyti dėkingumą, kad tebesu su ja, kad išverdu sriubos, kurią ji pareigingai siurbčioja.

Suprantu, jog ji gali išnykti bet kurią akimirką. Kur tada eičiau?

Kai mokyklinis autobusas mane išleidžia prie mūsų namo, pirmiausia išimu paštą. Po to pataisau mudviem vakarienę, užbaigiu namų darbus ir patikrinu, ar nėra sąskaitų, kurias reikėtų apmokėti, jas atiduodu mamai.

Šiandien gavome didelį voką su baltomis ir raudonomis juostelėmis ir perspėjimu raudonomis didžiosiomis raidėmis: NELANKSTYTI. Siuntėjas Kanadoje, adresatas – mama. Aš palieku jį valgomajame ant stalo ir atsigulu į lovą ketindama skaityti mokykloje duotą knygą. Po kelių valandų prisimenu, jog voko neatplėšiau.

Imu belsti į mamos miegamojo duris. Taip vėlai vakare? – tikriausiai mano ji. Ir apsimeta mieganti. Tyla. Aš vis tiek beldžiu.

Naktys jai šventos: ji stengiasi užmigti prisimindama dalykus, kurių nebegali daryti, ir galvodama, koks būtų galėjęs būti gyvenimas, jeigu būtų pabėgusi nuo likimo arba tiesiog jį užbraukusi.

– Šiandien atėjo siunta. Manau, reikėtų mums kartu atplėšti, – sakau, bet atsakymo nesulaukiu.

Aš nesitraikiu, tyliai atidarau duris. Šviesa išjungta. Ji miega, kūnas atrodo kone besvoris, prapuolęs lovos viduryje. Patikrinu – ji kvėpuoja, tebėra.

– Ar negalima palaukti rytdienos? – murma, bet aš nenusileidžiu.

Ji užsimerkia, tada vėl atsimerkia ir pasisuka į mane, stovinčią tarpduryje, šviesa koridoriuje man už nugaros iš pradžių ją apakina, nes ji pripratusi prie tamsos.

– Kas atsiuntė? – klausia, bet aš nežinau.

Reikalauju, kad eitų su manimi, – bus į naudą išlipti iš lovos.

Pagaliau man pasiseka ją įkalbėti. Ji atsistoja svyruodama, suglostydama savo tiesius juodus plaukus, nekirptus jau keli mėnesiai. Atsiremia į mano ranką, ir mes šliuriname prie valgomojo stalo pažiūrėti, kas gi mums atsiųsta. Gal gimtadienio dovana man. Kas nors prisiminė, jog man sukaks dvylika, aš suaugusi, aš esu.

Ji atsėdė iš lėto, su išraiška, tarsi sakančia: kam ištempei mane iš lovos ir suardei įprastą tvarką?

Išvydusi siuntėjo pavardę, ji prispaudžia voką prie krūtinės. Išplėtusi akis iškilmingai sako:

– Iš tavo tėvo šeimos.

Ką? Tačiau tėtis neturėjo šeimos! Atėjo į mūsų pasaulį vienas ir išėjo iš jo irgi vienas. Prisimenu, kad jo tėvai žuvo per lėktuvo katastrofą, kai jam buvo devyneri metai. Likimo pasmerkta tragedijai, kartą pasakė mama.

Jiems žuvus, jį užaugino Hana, senyva teta, kurią laikėme jau mirusia. Mes neturėjome supratimo, ar juodu palaikė ryšį telefonu, laiškais arba elektroniniu paštu. Ji buvo visa jo šeima. Jos garbei buvau pavadinta Ana.

Vokas išsiųstas iš Kanados, bet siuntėja gyveno Havanoje, vienos salos Karibų jūroje sostinėje, kur buvo gimęs tėtis. Atplėšusios paketą viduje randame dar vieną voką. „Anai nuo Hanos“, – stambiomis raidėmis užrašyta ant jo drebančia ranka. Manau, ne dovana. Galbūt kokie dokumentai ar šiaip kas. Tikriausiai neturi nieko bendra su mano gimtadieniu. O gal nuo žmogaus, kuris paskutinis matė tėtį

gyvą ir pagaliau nutarė išsiųsti mums jo daiktus. Po dvylikos metų.

Aš taip jaudinuosi, kad nenustygsiu vietoj, stojuosi ir vėl sėdu. Einu į kambario kertę ir atgal. Suku ir suku ant piršto garbaną, kol visa susivelia. Toks jausmas, jog tėtis vėl su mumis. Mama atidaro antrąją voką. Jame randame tik senas išryškintas fotojuostas ir daugybę negatyvų, taip pat žurnalą – vokišką? – datuotą 1939 m. kovo mėnesiu. Viršelyje šypsosi šviesiaplaukė mergaitė, stovinti profilu.

– „Vokietaitė“, – išverčia mama žurnalo pavadinimą. – Panaši į tave, – paslaptinai taria.

Šitos nuotraukos verčia manyti, kad galiu pradėti naują dėlionę. Turėsiu daug džiaugsmo iš šitų visų vaizdų, pasiekusių mus iš salos, kurioje gimė tėtis. Šis atradimas be galo sujaudina, bet aš tikėjauosi rasti tėčio laikrodį, tebeinantį, jo senelio Makso palikimą, arba baltojo aukso sutuoktuvių žiedą, arba jo akinius be rėmelių. Šitas detales prisimenu iš tėčio nuotraukos, kurią visada turiu ir kuri kas naktį miega šalia manęs po pagalve, kuri kadaise buvo jo.

Siunta niekaip nesusijusi su tėčiu. Bent jau su jo mirtimi.

Nė vieno žmogaus mes neatpažįstame. Sunku įžiūrėti tokius smulkius, neaiškius kadrus juostoje, kuri atrodo, lyg būtų pakliuvusi į laivo katastrofą. Viename jų galėjo būti tėtis. Ne, neįmanoma.

– Šioms nuotraukoms mažiausiai septyniasdešimt metų, – aiškina mama. – Abejoju, ar tada jau buvo gimęs net ir tavo senelis.

– Rytoj turime jas išspausdinti, – sakau slėpdama nuo mamos susijaudinimą. Ji vis dar žiūrinėja paslaptinigus kadrus, bando iššifruoti veidus iš praeities.

– Ana, jos yra prieškarinės, – taria ji taip rimtai, jog aš krūpteliu. Ir dar labiau sutrinku. Apie kokį karą ji kalba?

Žiūrinėdamos negatyvus randame seną atviruką. Mama paima jį atsargiai, lyg bijodama, kad nesubyrėtų.

Vienoje pusėje laivas. Kitoje užrašas.

Man ima daužytis širdis. Tikriausiai čia mįslės raktas, tačiau data ant atviruko – 1939 metų gegužės 23-ioji – vargu ar turi ką bendro su tėčio dingimu. Mama varto atviruką kaip archeologė, trūksta tik šilkinių pirštinių, kad atvirukas nenukentėtų. Pirmą kartą per daug metų ji atrodo gyva.

– Laikas išsiaiškinti, kas yra tėtis, – sakau esamuoju laiku, kaip daro ir mama, kalbėdama apie jį. Paskui mano žvilgsnį prikausto vokiečių mergaitė.

Žinau, kad mano tėtis nebegrįš, kad netekau jo vieną saulėtą rugsėjo dieną. Bet aš noriu daugiau sužinot apie jį. Daugiau neturiu nieko, tik mamą, o ji gyvena užsidariusi tamsiame kambaryje, apnikta juodų minčių, kuriomis su niekuo nenori dalytis. Suprantu, kad kartais atsakymų nėra, turime su tuo susitaikyti, bet nesuvokiu, kodėl ištekėjusi už jo ji nebandė geriau jo pažinti. Dabar per vėlu. Tačiau tokia jau mano mama.

Dabar mes turime planą. Bent aš turiu. Manau, netrukus rasime svarbų įrodymą. Mama grįžta į savo kambarį, bet aš jau pasirengusi nepasiduoti jos pasyvumui. Atviruką, atsiųstą tolimos giminaitės, su kuria nežmoniškai noriu susipažinti, aš pasiimu. Atremiu į stalinę lempą ir sumažinu šviesą. Tada atsigulu, užsitraukiu antklodę ir žiūriu į vaizdą, kol užmiegu.

Atvirukas vaizduoja vandenyno lainerį „St. Louis“, priklausiusį Hamburgo–Amerikos jūrų linijoms. Užrašas kitoje

pusėje vokiškas: *Alles Gute zum Geburtstag, Hannah*.^{*} Ir pasirašyta – *Der Kapitän*.

^{*} Visa ko geriausio gimtadienio proga, Hana. Kapitonas. (*Vok.*)